

MASARYKOVA UNIVERZITA

Pedagogická fakulta

Katedra speciální a inkluzivní pedagogiky

SEMINÁRNÍ ÚKOL

Projekt na téma:

Talentovaný žák s postižením v inkluzivní škole

Studijní předmět: Kreativní výtvarné techniky
jako prostor pro jinakost
v inkluzivní škole

Kód předmětu: SZ6060/Kombi01
Vyučující: Mgr. Pavel Sochor, Ph.D.

Název programu: PdF N-SPD Speciální pedagogika

Název oboru: PdF SPAN Speciální andragogika

Forma: magisterské navazující kombinované jednooborové

Akademický rok: 2017/2018

Ročník a semestr: 2. ročník, 4. semestr

Student: Bc. Roman Kuželka, DiS.

UČO: 458465

OBSAH

ÚVOD	3
1 TÉMA PROJEKTU	4
2 DEFINICE PROBLÉMU.....	4
3 CÍLOVÁ SKUPINA	5
4 PŘÍNOS PRO CÍLOVOU SKUPINU	6
5 ZÁVĚR	7

ÚVOD

Ke zpracování následujícího projektu jsem si na základě možné nabídky a dále také i z osobních důvodů vybral téma: „**Talentovaný žák s postižením v inkluzivní škole**“.

Tuto konkrétní oblast upravuje mimo jiné i platná VYHLÁŠKA Č. 416/2017 SB., O VZDĚLÁVÁNÍ ŽÁKŮ SE SPECIÁLNÍMI VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI A ŽÁKŮ NADANÝCH, VE ZNĚNÍ ÚČINNÉM OD 1. 1. 2018. Dále se o nadaných žácích podrobněji zmiňuje například i dokument, s názvem: KONCEPCE PODPORY ROZVOJE NADÁNÍ A PÉČE O NADANÉ NA OBDOBÍ LET 2014 – 2020. „*Tuto koncepci pro MŠMT zpracoval Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR (dále jen IPPP) a jejím cílem bylo vytvořit systém péče o nadané žáky ve školských poradenských zařízeních s podporou integračního vzdělávacího modelu těchto žáků*“. V tomto uvedeném dokumentu jsou žáci s nadáním popisováni následujícím způsobem: „*Nadaní a mimořádně nadaní jedinci tvoří specifickou a zároveň vnitřně poměrně různorodou skupinu. Jejich vzdělávací potřeby se v různé míře a různým způsobem odlišují od vzdělávacích potřeb běžných dětí a žáků. Pro naplnění vzdělávacích potřeb a potenciálu každého (nadaného) jednotlivce je nezbytné vytvořit ucelený soubor podmínek, které jsou vzájemně synergicky propojeny a působí dlouhodobě. Proto je důležité, kromě individuální práce s každým nadaným dítětem a žákem, rozvíjet systém podpory nadání a péče o nadané na strategické a koncepční úrovni*“. V současné době je cíleně zaměřená péče vzhledem k nadaným dětem, žákům a studentům poskytována zejména v souvislosti:

- s formálním vzděláváním na školách;
- se službami školských poradenských zařízení;
- se zájmovým vzděláváním;
- s aktivitami různých subjektů cíleně zaměřených na nadané.

„*Málo rozvinutá je zatím oblast péče o nadané se zdravotním postižením a chybí rovněž dostatek prostoru a příležitostí pro soustavnou práci s nadanými*“. (MŠMT, 2018 – online).

Částečnou výjimku v této oblasti však tvoří některé nestátní neziskové organizace (NNO), které se přímo cíleně zaměřují na individuální přístup k jedincům se speciálními vzdělávacími potřebami a také i na rozvoj jejich funkčního potenciálu, talentu a v neposlední řadě také i na jejich nadání a to vysoce odborným i profesionálním způsobem. Jednou z těchto sociálně, zdravotnický, pedagogicky orientovaných organizací je i historicky velice významný **Jedličkův ústav a školy**, sídlící, v Praze, na Vyšehradě.

1 TÉMA PROJEKTU

Založení projektu

Jak již bylo popsáno i výše, vybraným tématem tohoto projektu je - Talentovaný žák s postižením v inkluzivní škole. Pro toto téma jsem se konkrétně rozhodl v souvislosti s mými vlastními pracovními zkušenostmi, získanými ve zmíněném zařízení JÚŠ PRAHA. V rámci mého uplynulého sedmiletého pracovního cyklu a zároveň také ještě i v současnosti stálého zaměstnaneckého poměru v této organizaci, na dvou pracovních pozicích, a to jako asistent pedagoga ve školní, neboli vzdělávací části a dále jako vychovatel (pedagog volného času) v části zájmového vzdělávání a související výchovné, přicházím osobně neustále a takřka až permanentně do kontaktu se žáky a studenty se speciálními vzdělávacími potřebami, kteří tuto školskou instituci navštěvují ve většině případů, primárně ze studijních důvodů, tedy na základě předem stanovených studijních povinností, ale někteří z nich, také i z jistého zájmu o získání mnoha dalších znalostí nebo také o rozvoj dovedností a schopností.

Získat jistý odpovídající stupeň vlastního vzdělání na určitém typu školského studia a zároveň využívat služeb Školního klubu (zájmového vzdělávání) se pokouší i jeden ze žáků 9. třídy běžné ZŠ, se kterým osobně v tomto školním roce každodenně spolupracuji, a o kterém budou dále pojednávat i následující části tohoto textu (zpracovaného projektu).

2 DEFINICE PROBLÉMU

Zdůvodnění nutnosti projektu

JÚŠ Praha zajišťuje pro své žáky a také studenty (uživatele nebo klienty sociálních, zdravotnických, ale především pedagogických služeb) komplexní nabídku v rámci systému ucelené rehabilitační péče. Z hlediska služeb ve vzdělávací oblasti je potřeba zdůraznit, že se jedná o žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, kteří vyžadují vysoce specifický přístup a také i cílenou efektivní podporu při veškerých souvisejících činnostech. V případě zde popisovaného žáka se navíc jedná i o mimořádně nadaného jedince v oblasti kreativity a výtvarných činností, jejichž další rozvoj je u něho přinejmenším velice žádoucí, vzhledem k budoucímu uplatnění při jeho studiu a také i posléze využitelný v pracovním prostředí na chráněném nebo i otevřeném pracovním trhu. Konkrétnímu popisu diagnostickému, anamnestickému, psychologicko-sociálnímu a pedagogickému se věnují další kapitoly v textu.

3 CÍLOVÁ SKUPINA

Kdo je součástí projektu

Cílovou skupinou uživatelů v JÚŠ PRAHA jsou primárně osoby s tělesným, případně také i s kombinovaným druhem zdravotního postižení, tzn. žáci a studenti, kteří mají nějaký tělesný handicap, jinakost nebo fyzickou odlišnost, v souvislosti s jejich vlastním tělem. Nejčastěji se jedná o mozkovou obrnu (MO), svalová onemocnění, poúrazové stavy, apod.

Podrobné informace o popisovaném žákovi:

Chlapec ve věku: 16 let - 9. třída ZŠ v JÚŠ PRAHA (V systému inkluzivního vzdělávání).

Zdravotní diagnóza:

- sekundární epilepsie (na trvalé terapii),
- stav po prodělané herpetické meningoencefalitidě (rok 2002),
- těžká porucha řeči – centrální dysartrie,
- hypersalivace, porucha polykání.

Souhrn dalších nejdůležitějších doplňujících údajů:

Chlapec je spolupracující, vtipný a zvědavý. Nemůže bohužel normálním způsobem mluvit, ale při odezírání se dá pochopit, co potřebuje, jelikož se snaží o částečné vyslovování slov, skládání krátkých vět i kratších souvětí. Kromě tohoto navštěvuje znakový jazyk a umí také komunikovat s pomocí prstové abecedy, komunikační tabulky nebo mobilního telefonu (pouze sms). Pohybuje se chůzí po vlastní ose (bez použití kompenzačních pomůcek), někdy může mít výjimečně problém se stabilitou nebo s rovnováhou, ale spíše je to pouze v případě, že si hraje (jako, že bruslí po dlažbě na chodbě, přenáší váhu z jedné nohy na druhou, apod.). V novém prostředí JÚŠ PRAHA (které navštěvuje teprve prvním školním rokem) má ještě stále problémy s orientací, proto je velice důležité vyzvedávat jej a také i doprovázet po celém areálu. Toaletu a veškeré další hygienické úkony s ní spojené zvládá naprosto samostatně. Oblékání i svlékání zvládá bez problémů, dopomoc vyžaduje pouze u zavazování tkaniček. Při jídle je potřeba mu nakrájet vše, na co nejmenší kousky. Jedná-li se o kompot nebo salát, řekne si většinou sám, zda toto chce a může, či nikoliv. Polévky vůbec nejí (kvůli polykání), nemůže také jíst bonbóny (maximálně je pouze olizovat), žvýkačky a další drobné potraviny a pochutiny, které by mohl vdechnout a následně spolknout (je zde vysoké hrozící nebezpečí udušení). Dokáže se samostatně napít z hrnečku nebo z lahve, ale pouze s pomocí brčka (slámky). Je potřeba dohlížet na používání papírových ubrousků a kapesníků. Nemá povolené samostatné vycházky od rodičů – do školy dojíždí každodenně, vždy s dopravní společností.

Důležitá upozornění:

- 3x denně antiepileptická medikace (v JÚŠ PRAHA ji zajišťují zdravotní sestry – 1x denně, před obědem, zbylá medikace probíhá v domácím prostředí).
- alergie se vyskytuje pouze na pyl, musí nosit sluneční brýle, jinak mu otékají oči.

Zájmy:

Pravidelně poslouchá hudbu, chodí do kina a nejráději ze všeho sleduje v televizi filmy a seriály s hororovou tematikou. Rád kreslí (pastelky, tužka, propiska) a to především obrázky a také i komiksy s nejrůznějšími motivy (v současné době například píše a také i kreslí komiksy vyprávějící o jeho vlastním reálném životě). Vytváří osobní kreativní a zábavná videa, která posléze nahrává na internet. Ze sportovních aktivit - jezdí na lopedu.

4 PŘÍNOS PRO CÍLOVOU SKUPINU

Jak tento projekt pomáhá uživateli

Na základě inkluzivního postoje se jedná o plnohodnotné začlenění se do běžné třídy na druhém stupni ZŠ. V textu popisovaný žák zde spolupracuje hned na několika výtvarných projektech současně, které jsou určeny převážně pro vlastní potřeby třídy nebo školy. Jedná se o výrobu papírových kulis na školní divadelní představení, kde žák rovněž účinkuje, dále jde kupříkladu o výrobu třídního komiksu nebo kreslených příspěvků do třídní kroniky, atd.

„Autor s postižením jako tvůrce umění - lidé s postižením... sami jako aktivní umělci tvoří a tak se nezastupitelně podílejí na vytváření kulturního bohatství. Již zmiňované pojetí kultury v rámci inkluzivní výtvarné výchovy a disability studies inklinuje k užšímu chápání pojmu kultura. Kultura lidí s postižením je silně asociována s oblastmi umění“. (Sochor, 2015).

Svůj výtvarný talent by tento žák ještě rád do budoucna co nejvíce rozšiřoval – zejména z tohoto důvodu se proto bude hlásit na umělecko-řemeslně zaměřenou střední školu (obor knihař) a dále také i na střední školu grafickou. Ze strany školy, kde se popisovaný žák v současnosti vzdělává i ze strany jeho vlastní rodiny je v tomto ohledu všeobecně a také i plnohodnotně podporován a patřičně rozvíjen. V této souvislosti probíhá intenzivní příprava na přijímací zkoušky. K dalšímu možnému prohloubení a upevnění žakových výtvarných schopností, by se dala ve školní výuce i v domácím prostředí použít např.: *„Metodická příručka pro využití komiksu ve výuce“ – s názvem: Bohouš a Dáša mění svět: (Jak vyzrát na komiks?!),* která obsahuje kromě jiného ukázkou pracovních listů nebo metodické lekce pro výuku globálního rozvojového vzdělávání. (Člověk v tísni, o. p. s., 2017).

5 ZÁVĚR

Zamyšlení se nad souvislostmi

V roce 2013 se v pražské galerii – Centru současného umění DOX uskutečnila pod záštitou JÚŠ PRAHA přelomová multimediální výstava nesoucí název: „Postižení normalitou“ (Disabled by Normality). Na této výstavě bylo možno shlédnout kombinaci historických materiálů a uměleckých děl, jejichž propojení vzniká, jako výsledný efekt, na základě běžných situací a sociálních vztahů lidí s (tělesným) postižením a běžné intaktní populace. Toto spojení zahrnuje a také i zprostředkovává překvapivou formou jakýsi vhled do světa ležícího na samé hranici mezi standardní normalitou a nenormalitou nebo jinakostí. *„Myslet krásu jinak - Centrální otázka disability art: jak vytvořit nový jazyk, obrazové prostředky a estetiku, tedy prostředky, které by dovolovaly artikulovat a reprezentovat jinakost tak, aby nestvrzovaly ideologii normality a vize ne/způsobilosti a „postižení“, by byla zásadním obohacením i pro obecnější a celospolečenské diskuse o hlavním proudu a alteritě, o sociálním vyloučení a inkluzi, o spravedlnosti a vyrovnání životních šancí“.* (Kolářová, 2014). Ať už se tedy jedná o výtvarné projekty a díla zveřejněná na vyšší úrovni nebo o pouhé, kresbou vyjádřené, komiksové dílo jednotlivce...*to, co je všem zmíněným projektům společné, je přístup k jinakosti a postižení jako ke zdroji inspirace a vědění, které není (jenom) partikulární (specifické pro lidi s postižením), ale jež nabízí podněty pro obecnější uvažování o fungování sociálních norem, uspořádání prostoru, sociálních vztahů a relationalitě“.* (Kolářová, 2014).

Co tedy říci na samém závěru? Dovolím si zde opět vypůjčit a rovněž i ocitovat pravdivá slova autorky výše zmiňovaného článku Kateřiny Kolářové, ze kterého, jsem v této závěrečné kapitole čerpal a s nimiž se lidsky i profesně plně ztotožňuji a také i jednoznačně souhlasím. *„Jak nás může umění, které si bere jinakost a „postižení“ jako zdroj inspirace a alternativního vědění, učít vyrovnávat se s problematickou historií? Jak umělecká tvorba postavená na zkušenosti „postižených“ dekonstruuje či alespoň dočasně narušuje jednohlas a převládající hegemonii moderních věd o „postižení“? Inspirací, kterou disability art nabízí tématu nejen pedagogické veřejnosti, je proměna perspektiv. Jinakost a „postižení“ nejsou jen pouhým objektem pozorování, zobrazování a reprezentace. V roli subjektu se stává jinakost autonomním zdrojem vědění, zkušenosti a krásy. Prezentovaná umělecká díla znovu objevují rozmanité podoby tělesné a intelektuální zkušenosti, které byly po dlouhou dobu přehlášeny jazykem patologizace, medikalizace a abjekce, a dokáží tak klást otázky*

po spoluzodpovědnosti moderních věd na vytváření sociální situace „postižení“. Jinak řečeno, nutí nás se ptát, jakým způsobem expertní diskurzy napomáhají fungování sociálních institucí, struktur a mechanismů znevýhodnění či exkluze specifických skupin často ve formě zdánlivé integrace a inkluze, a zda či jak tyto mechanismy pomáhá legitimizovat právě pojem postižení či zdravotní postižení anebo mentální hendikep.

7 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Monografické zdroje:

SOCHOR, Pavel. *Člověk s postižením a výtvarná tvorba: Od zobrazování k autorství*. Masarykova univerzita. Brno, 2015. ISBN 978-80-210-7981-6.

DOI: 10.5817/CZ.MUNI.M210-7981-2015.

Člověk v tísní, o. p. s. *Bohouš a Dáša mění svět: Jak vyžrát na komiks?! Metodická příručka pro využití komiksu ve výuce*. Praha, 2017. ISBN 978-80-87456-96-5.

KOLÁŘOVÁ, Kateřina. *POSTIŽENÍ NORMALITOU: DISABILITY ART JAKO ZPŮSOB (RE)IMAGINACE ALTERITY*. Disabled by Normality: Disability Art (Re-)imagines Differences. *Studia paedagogica*. Roč. 19, č. 2, rok 2014. www.studiapaedagogica.cz. DOI: 10.5817/SP2014-2-10.

Internetové zdroje:

Jedličkův ústav a školy Praha. www.jus.cz. Jedličkův ústav a školy – kvalitní bezbariérová škola, která ucelenou rehabilitací připravuje děti a mládež s tělesným postižením k integraci do života. [online]. [2018] [cit. 2018-04-12]. Dostupné z: <http://www.jus.cz/telesne-postizeni>

MŠMT. www.msmt.cz. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy ČR. Informace ke vzdělávání nadaných žáků. Obecné informace. Koncepce podpory rozvoje nadání a péče o nadané na období let 2014 – 2020. [online]. [2018] [cit. 2018-04-13].

Dostupné z:

file:///C:/Users/Anik/Downloads/Koncepce%20podpory_rozvoje_nadani_2014-2020.pdf